

יחסי יהודים-ערבים אחרי ההסלמה

מחקר אורך

עיקרי ממצאים: ספטמבר-אוקטובר 2021 - מדידה II

צוות המחקר

יארָא נאָסר | לי אלדר | טל אוריאן הראל | ד"ר יוסי חסון

יחסי יהודים-ערבים אחרי ההסלמה בשלוש נקודות זמן

❖ המחקר כלל שלוש מדידות חוזרות (שבהן חוזרים לאותם נבדקים), במטרה לזהות מגמות שינוי בעמדות, ברגשות ובתפיסות של יהודים וערבים אלה כלפי אלה לאחר האירועים במאי 2021.

מדידה שלישית

דצמבר 2021
(ממצאי המחקר
יפורסמו בהמשך)

מדידה שנייה

2.9.21-9.10.21

יהודים (N=401)
ערבים (N=397)

מדידה ראשונה

13.7.21-22.7.21

יהודים (N=502)
ערבים (N=500)

באיזה אופן אירועי חודש מאי 2021 משפיעים על טיב היחסים בין יהודים לערבים?

ממצאי המחקר מלמדים על מגמות של שינוי בין יולי לספטמבר 2021:

מצד אחד, הממצאים מצביעים על מגמות חיוביות של שינוי בקרב יהודים וערבים: עלייה במוטיבציה לקרבה

ובמידת האמפתיה וירידה במידת הכעס כלפי הקבוצה השנייה.

מצד שני, ישנן מגמות שליליות בקרב ערבים: עלייה במידת הפחד, באי האמון ובשנאה כלפי יהודים.

האם מקומות עבודה מגוונים יכולים לתרום לחוסן היחסים בין יהודים וערבים?

עבודה משותפת של יהודים וערבים יכולה לסייע לטיב היחסים ביניהם אחרי ההסלמה.

בקרב יהודים, ניתן לראות יחס חיובי במקומות עבודה מגוונים בספטמבר: יהודים שעובדים במקום עבודה מגוון, לעומת אלה שעובדים במקום עבודה לא מגוון, פחות מפחדים מערבים, יותר חשוב להם שילדיהם יהיו חברים עם ערבים והם יותר מעוניינים להשתתף בפעילויות למען שוויון וחיים משותפים.

בנוסף לכך, נראה שבין יולי לספטמבר חלה ירידה במידת הפחד של יהודים במקום עבודה מגוון בהשוואה ליהודים במקום עבודה לא מגוון. למרות ירידה זו, עדיין מידת הפחד של יהודים יותר גבוהה מזו של הערבים.

האם מקומות עבודה מגוונים יכולים לתרום לחוסן היחסים גם בקרב ערבים?

בקרב ערבים ניתן לראות מגמות מעורבות.

מצד אחד, לערבים שעובדים במקום עבודה מגוון, לעומת אלה העובדים במקום עבודה לא מגוון, יותר חשוב שילדיהם יהיו חברים עם יהודים.

מצד שני, נראה שבין יולי לספטמבר חלה עלייה במידת הפחד של ערבים במקום עבודה מגוון. הפחד מתבטא, למשל, בעלייה לאוטובוס שעליו יהודים, בהליכה למכולת שבה המוכר הוא יהודי.

האם החיים בערים מעורבות יכולים לתרום לחוסן היחסים בין יהודים לערבים?

על פניו נראה, כי החיים בערים מעורבות של יהודים וערבים לא מניבים שיפור ביחסים ביניהם.

בקרוב יהודים לא היה קשר לחיים בערים המעורבות עם מגמות השינוי בתפיסות, ברגשות ובעמדות שלהם

כלפי ערבים. לדוגמה, בין יולי לספטמבר, לא חל שינוי במידת הפחד של יהודים בערים מעורבות וגם בערים לא

מעורבות, אך עדיין מידת הפחד של יהודים יותר גבוהה ממידת הפחד של ערבים.

בקרוב ערבים שגרים בערים מעורבות, בהשוואה לאלה שגרים בערים ערביות, בין יולי לספטמבר חלה עלייה

במידת הפחד שלהם בין אם בעלייה לאוטובוס שעליו יהודים או בהליכה למכולת שהמוכר בה הוא יהודי.

4

פוליטיקה

3

חינוך

2

תעסוקה

1

**השוואה בין
ממצאי יולי
לספטמבר**

בספטמבר בהשוואה ליולי יהודים וערבים מדווחים על:

❖ יותר מוטיבציה לקרבה לצד השני.

❖ יותר אמפתיה כלפי הצד השני.

❖ פחות כעס על הצד השני.

בספטמבר בהשוואה ליולי יהודים מדווחים על:

❖ פחות החרמת עסקים של ערבים.

מגמה שבה לא נרשם הבדל משמעותי בקרב יהודים וערבים:

❖ צנזורה עצמית: הימנעות מהתבטאות ברשתות החברתיות בנושא

הקשור ליחסי יהודים וערבים.

בספטמבר בהשוואה ליולי ערבים מדווחים על:

❖ פחות אמון ביהודים.

❖ יותר שנאה כלפי יהודים.

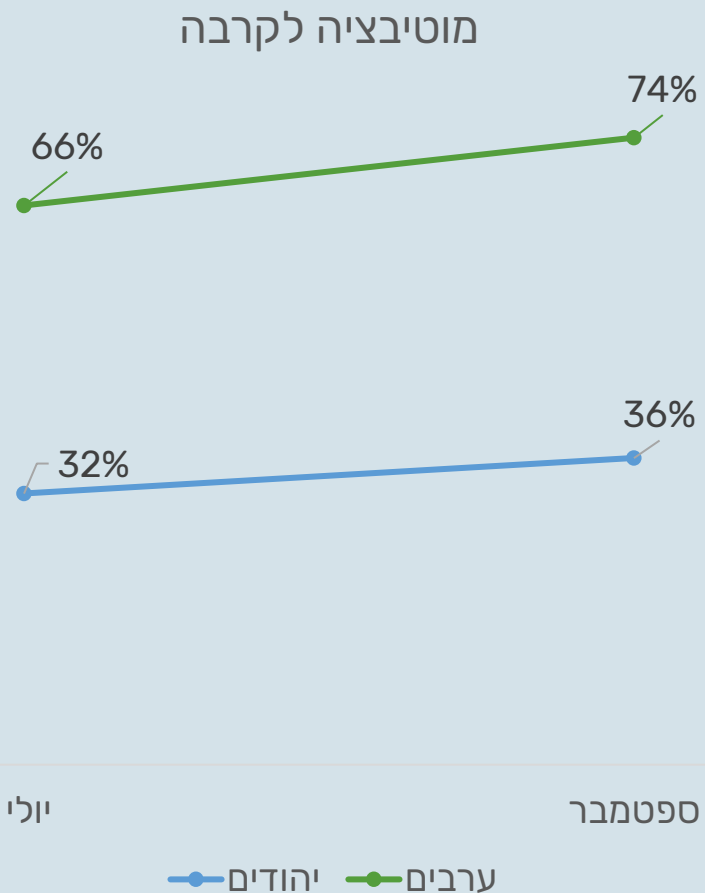
❖ יותר פחד מיהודים.

עלייה במוטיבציה לקרבה בקרב יהודים וערבים בין יולי לספטמבר

השוואה בין יולי לספטמבר

- יהודים וערבים מביעים יותר מוטיבציה לקרבה לקבוצה השנייה בספטמבר (74% ו-36% בהתאמה) בהשוואה ליולי (66% ו-32% בהתאמה).

- ערבים מביעים יותר מוטיבציה לקרבה לצד השני בהשוואה ליהודים.

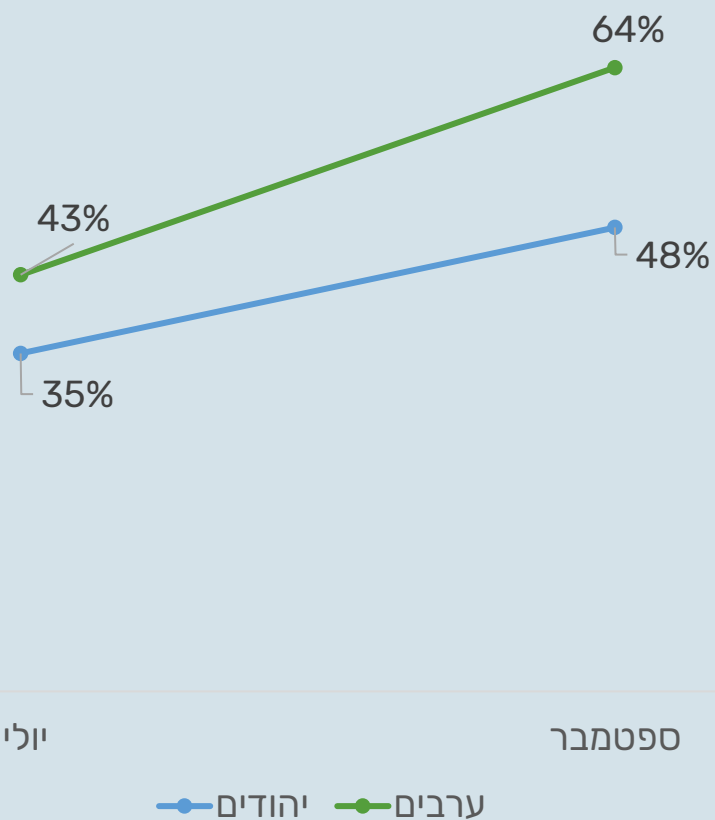

עלייה במידת האמפתיה בקרב יהודים וערבים בין יולי לספטמבר

השוואה בין יולי לספטמבר

אמפתיה כלפי הקבוצה השנייה

- יהודים וערבים מביעים יותר אמפתיה כלפי הקבוצה השנייה בספטמבר (48%-ו-64% בהתאמה) בהשוואה ליולי (35%-ו-43% בהתאמה).

- ערבים מביעים יותר אמפתיה כלפי הקבוצה השנייה בהשוואה ליהודים.

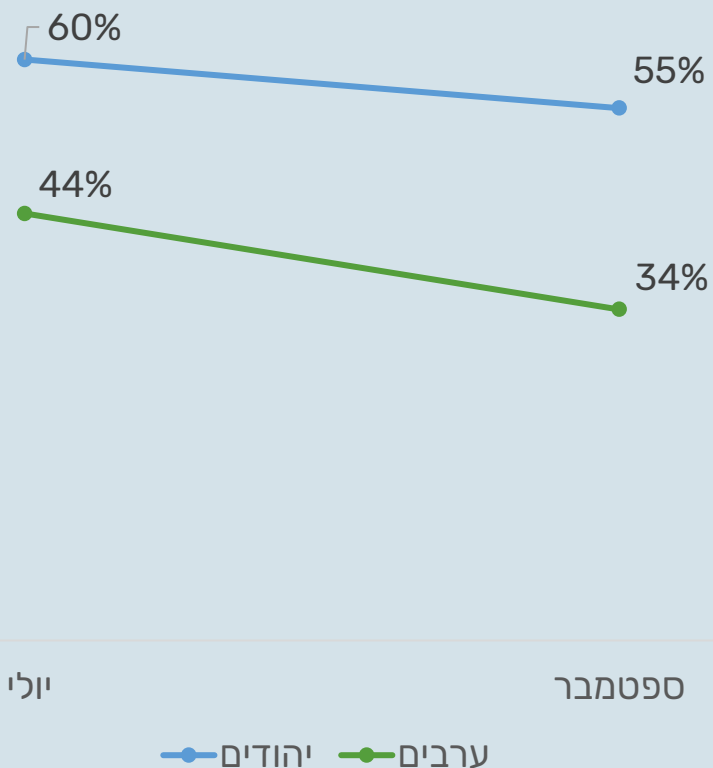

ירידה במידת הכעס בקרב יהודים וערבים בין יולי לספטמבר

השוואה בין יולי לספטמבר

כעס כלפי הקבוצה השנייה

- יהודים וערבים פחות כועסים על הקבוצה השנייה בספטמבר (55% ו-34% בהתאמה) בהשוואה ליולי (60% ו-44% בהתאמה).
- יהודים יותר כועסים על הקבוצה השנייה בהשוואה לערבים.

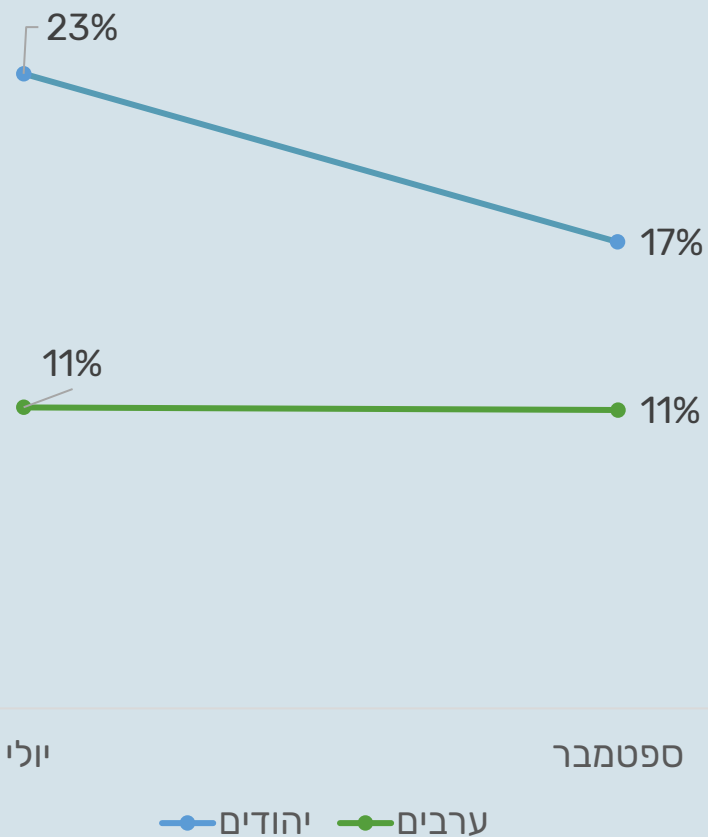

ירידה בהחרמת עסקים ערביים על ידי יהודים בין יולי לספטמבר

השוואה בין יולי לספטמבר

החרמת עסקים של הקבוצה השנייה

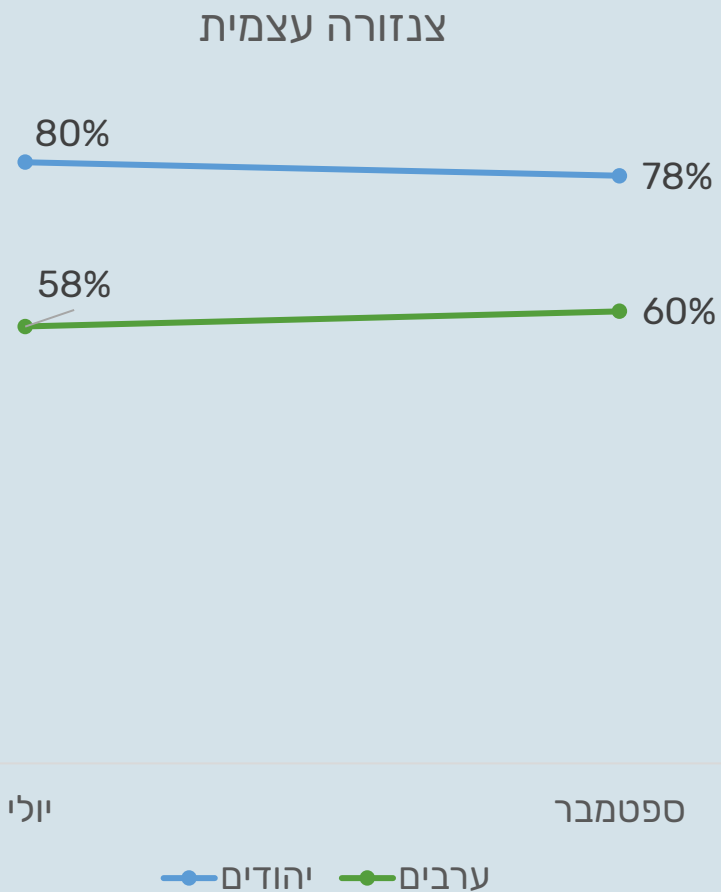
- יהודים מדווחים שהם פחות מחרימים עסקים של ערבים בספטמבר (17%) בהשוואה ליולי (23%); בקרב ערבים לא חל שינוי.
- יהודים מחרימים יותר עסקים של הקבוצה השנייה בהשוואה לערבים.

אין הבדל במידת ההימנעות של יהודים וערבים מהתבטאות ברשתות החברתיות בנושא הקשור ליחסי יהודים וערבים בין ספטמבר ליולי

השוואה בין יולי לספטמבר

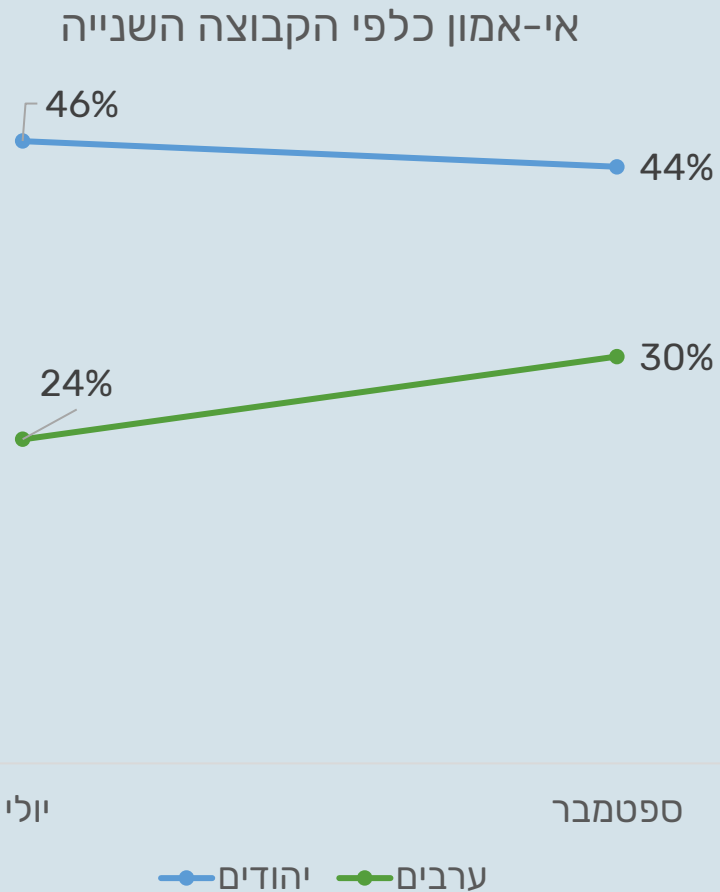
- אין ההבדל משמעותי במידת ההימנעות של יהודים וערבים מהתבטאות ברשתות החברתיות בנושא הקשור ליחסי יהודים וערבים בין ספטמבר (78% ו-60% בהתאמה) ליולי (80% ו-58% בהתאמה).
- יהודים יותר נמנעים מלהתבטא בנושא הקשור ליחסי יהודים ערבים ברשתות החברתיות בהשוואה לערבים.

עלייה באי האמון בקרב ערבים כלפי יהודים בין יולי לספטמבר

השוואה בין יולי לספטמבר

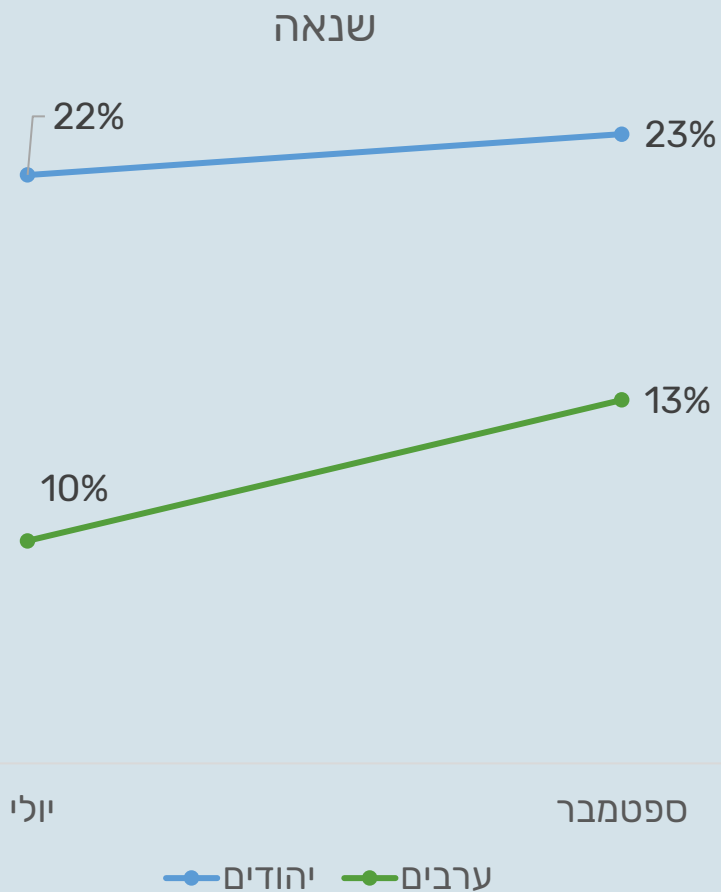
- בקרב ערבים חלה עלייה באי האמון כלפי היהודים בין יולי (24%) לספטמבר (30%), אך אין הבדל משמעותי בקרב יהודים.
- יהודים מדווחים יותר על אי-אמון כלפי הקבוצה השנייה מאשר ערבים.

עלייה במידת השנאה של ערבים כלפי יהודים בין יולי לספטמבר

השוואה בין יולי לספטמבר

- ערבים מדווחים על יותר שנאה כלפי יהודים בספטמבר (13%) בהשוואה ליולי (10%), אך לא היה הבדל בקרב יהודים.

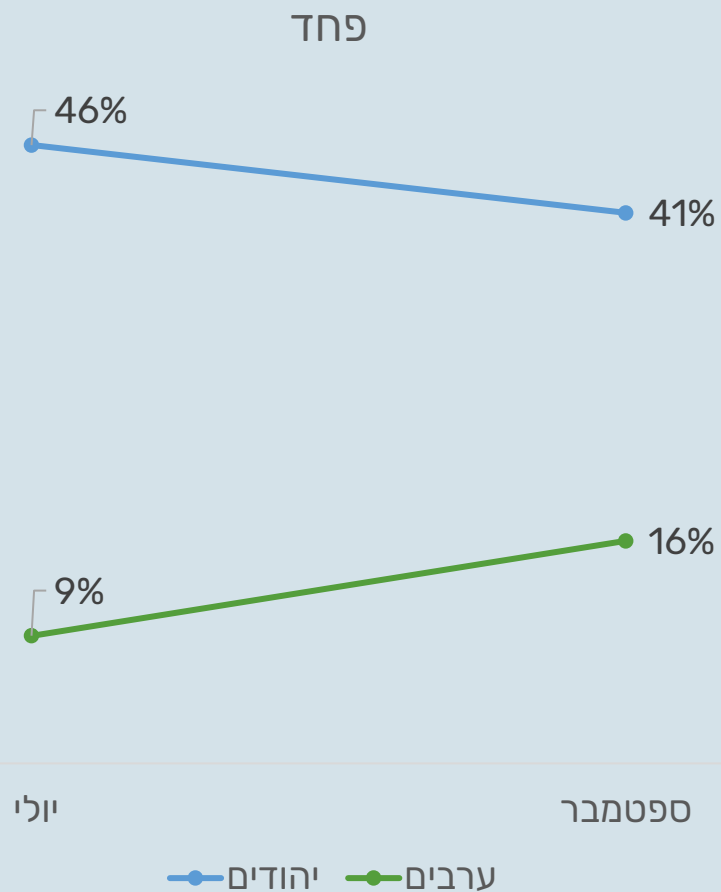
- עם זאת, יהודים מדווחים על רמת שנאה יותר גבוהה כלפי הקבוצה השנייה בהשוואה לערבים.

עלייה במידת הפחד של ערבים מיהודים בין יולי לספטמבר

השוואה בין יולי לספטמבר

- ערבים מדווחים על פחד רב יותר מיהודים בספטמבר (16%) בהשוואה ליולי (9%).
- עם זאת, יהודים עדיין יותר מפחדים מהקבוצה השנייה בהשוואה לערבים.

השוואה בין יולי לספטמבר

ערבים בערים מעורבות מדווחים בספטמבר בהשוואה ליולי על:

❖ יותר פחד לעלות לאוטובוס שעליו יהודים.

❖ יותר פחד ללכת למכולת שבה מוכר יהודי.

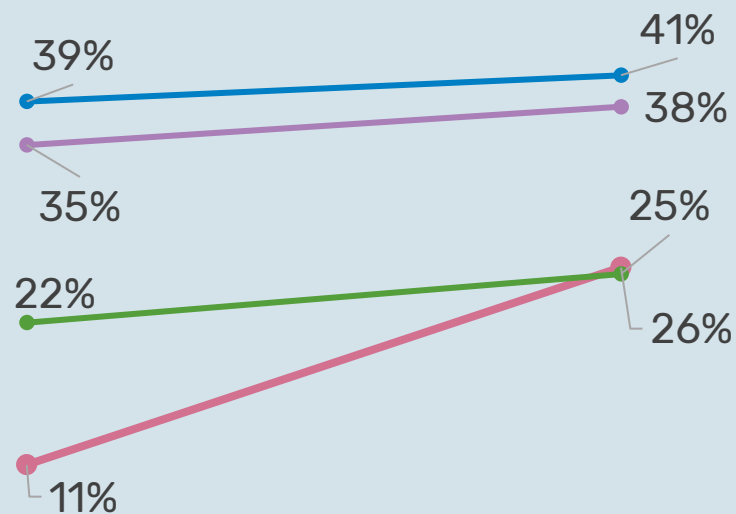

עלייה במידת הפחד של ערבים הגרים בערים מעורבות מעלייה על אוטובוס שעליו יהודים בין יולי לספטמבר

השוואה בין יולי לספטמבר

לעלות לאוטובוס שעליו אנשים מהקבוצה השנייה

- ערבים בערים מעורבות מפחדים יותר לעלות לאוטובוס שעליו יהודים בספטמבר (26%) בהשוואה ליולי (11%).
- אין הבדל משמעותי במידת הפחד בקרב יהודים ובקרב ערבים בערים ערביות בין יולי לספטמבר.
- עם זאת, יהודים יותר מפחדים לעלות על אוטובוס שעליו אנשים מהקבוצה השנייה בהשוואה לערבים.

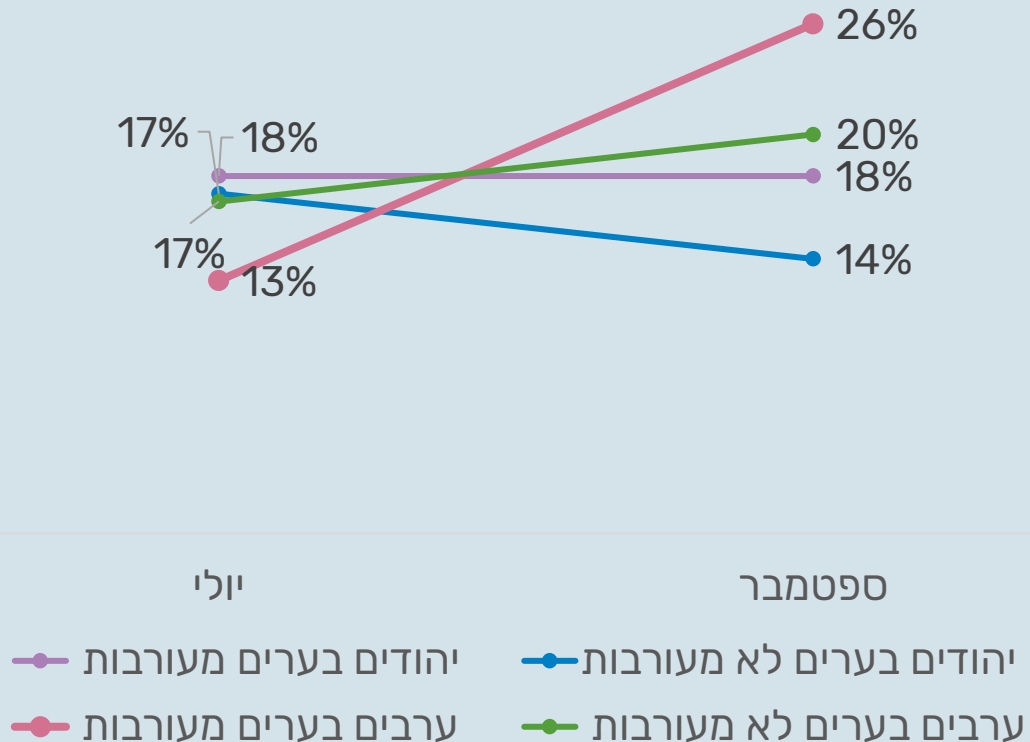
● יהודים בערים מעורבות ● יהודים לא מעורבות
● ערבים בערים מעורבות ● ערבים לא מעורבות

עלייה במידת הפחד של ערבים הגרים בערים מעורבות מהליכה למכולת שהמוכר בה הוא יהודי בין יולי לספטמבר

השוואה בין יולי לספטמבר

הולך למכולת והמוכר הוא מהקבוצה השנייה

- ערבים בערים מעורבות מפחדים יותר ללכת למכולת שהמוכר בה הוא יהודי בספטמבר (26%) בהשוואה ליולי (17%).
- אין הבדל משמעותי במידת הפחד בקרב יהודים ובקרב ערבים בערים ערביות בין יולי לספטמבר.

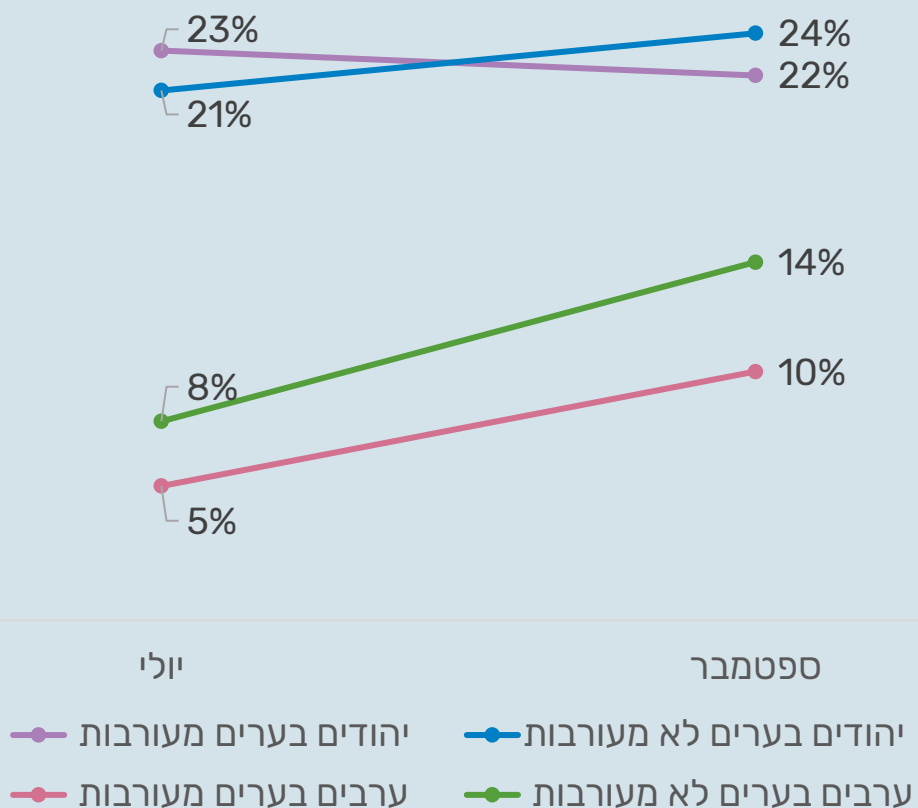

עלייה בשנאה של ערבים כלפי יהודים בערים מעורבות ובערים ערביות בין יולי לספטמבר

השוואה בין יולי לספטמבר

שנאה

- ערבים (בערים מעורבות ובערים ערביות) מדווחים על יותר שנאה כלפי יהודים בספטמבר (10%-14% בהתאמה) בהשוואה ליולי (5%-8% בהתאמה).
- עם זאת, יהודים מדווחים על רמת שנאה יותר גבוהה כלפי הקבוצה השנייה בהשוואה לערבים.

מגמת שינוי חיובית אצל כולם ללא קשר לחיים משותפים בערים מעורבות

השוואה בין יולי לספטמבר

ללא קשר לחיים המשותפים, ערבים ויהודים מביעים בספטמבר בהשוואה ליולי:

❖ יותר אמפתיה.

❖ פחות כעס.

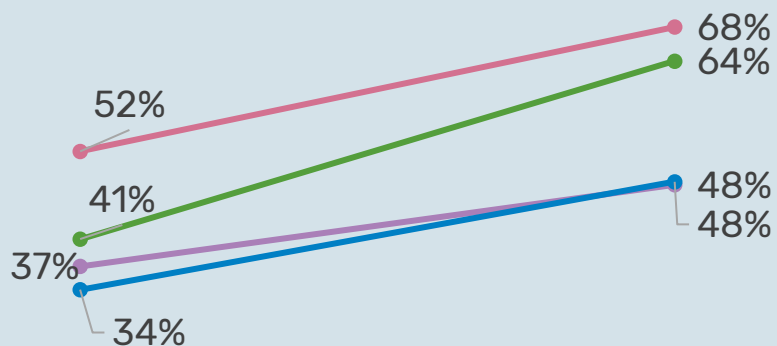

עלייה במידת האמפתיה כלפי הקבוצה השנייה בקרב כולם בין יולי לספטמבר

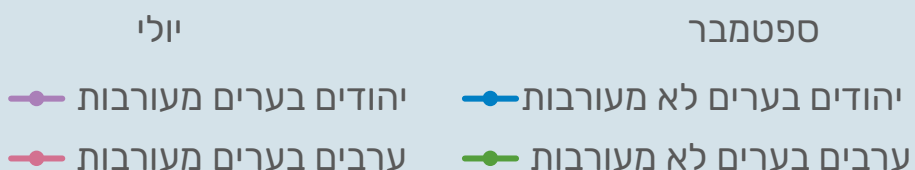
השוואה בין יולי לספטמבר

אמפתיה כלפי הקבוצה השנייה

- ערבים ויהודים (בערים מעורבות וגם בערים לא מעורבות) מביעים יותר אמפתיה כלפי הקבוצה השנייה בספטמבר בהשוואה ליולי.

- ערבים, בייחוד בערים מעורבות, מביעים יותר אמפתיה כלפי הקבוצה השנייה בהשוואה ליהודים.

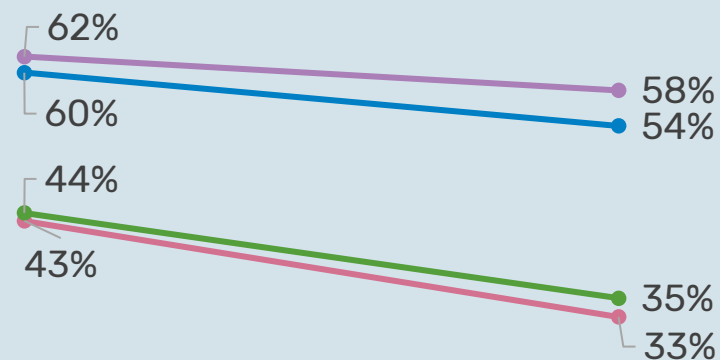

ירידה במידת הכעס כלפי הקבוצה השנייה בקרב כולם בין יולי לספטמבר

השוואה בין יולי לספטמבר

כעס כלפי הקבוצה השנייה

- ערבים ויהודים (בערים מעורבות וגם בערים לא מעורבות) מביעים פחות כעס כלפי הקבוצה השנייה בספטמבר בהשוואה ליולי.
- יהודים מביעים יותר כעס כלפי הקבוצה השנייה בהשוואה לערבים.

יולי

ספטמבר

- יהודים בערים מעורבות
- יהודים בערים לא מעורבות
- ערבים בערים מעורבות
- ערבים בערים לא מעורבות

4
פוליטיקה

3
חינוך

2
תעסוקה

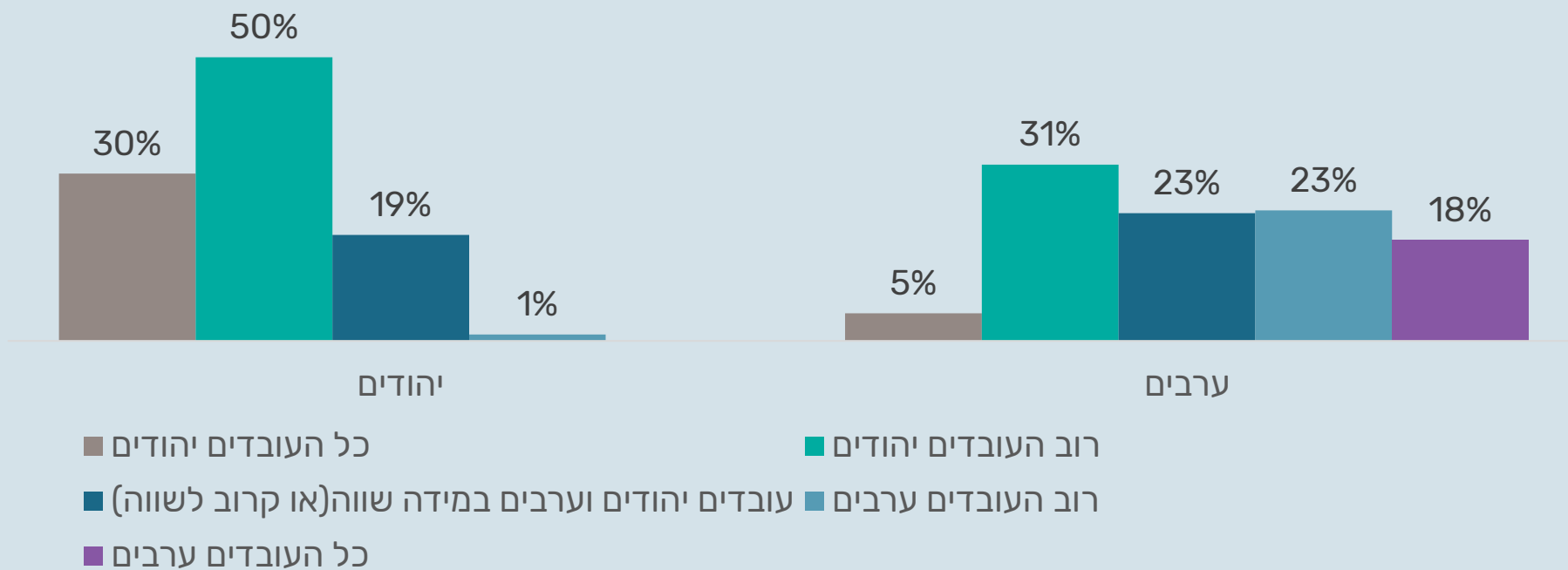
1
השוואה בין
ממצאי יולי
לספטמבר

רק 30% מהיהודים ו-18% מהערבים עובדים במקום עבודה לא מגוון

❖ מה הרכב העובדים במקום עבודתך? (חוץ ממך)

גיוון במקום העבודה

יחס חיובי יותר במקומות עבודה מגוונים לעומת לא מגוונים בקרב יהודים

נתוני ספטמבר

- יהודים במקום עבודה מגוון, לעומת אלה שבמקום עבודה לא מגוון, פחות מפחדים מערבים, יותר חשוב להם שילדיהם יהיו חברים ערבים, יותר מעוניינים להשתתף בפעילות למען שוויון וחיים משותפים ויותר חושבים שיש דברים בסיסיים המשותפים ליהודים ולערבים.

יש דברים בסיסיים המשותפים ליהודים ולערבים

71%

מגוון

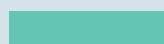
63%

לא מגוון

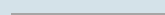
השתתפו בפעילות יהודית ערבית למען חיים משותפים

14%

מגוון

3%

לא מגוון

חשוב שילדיי יהיו חברים ערבים

32%

מגוון

15%

לא מגוון

פחד מערבים

36%

מגוון

49%

לא מגוון

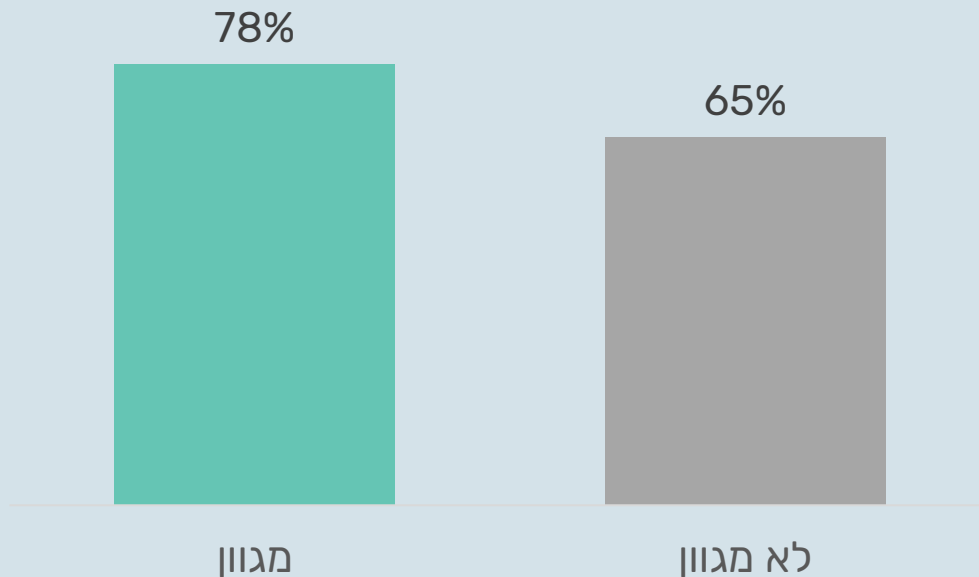

יחס חיובי יותר במקומות עבודה מגוונים לעומת לא מגוונים בקרב ערבים

נתוני ספטמבר

- לערבים במקום עבודה מגוון, לעומת אלה שבמקום עבודה לא מגוון, יותר חשוב שלילדיהם יהיו חברים יהודים.

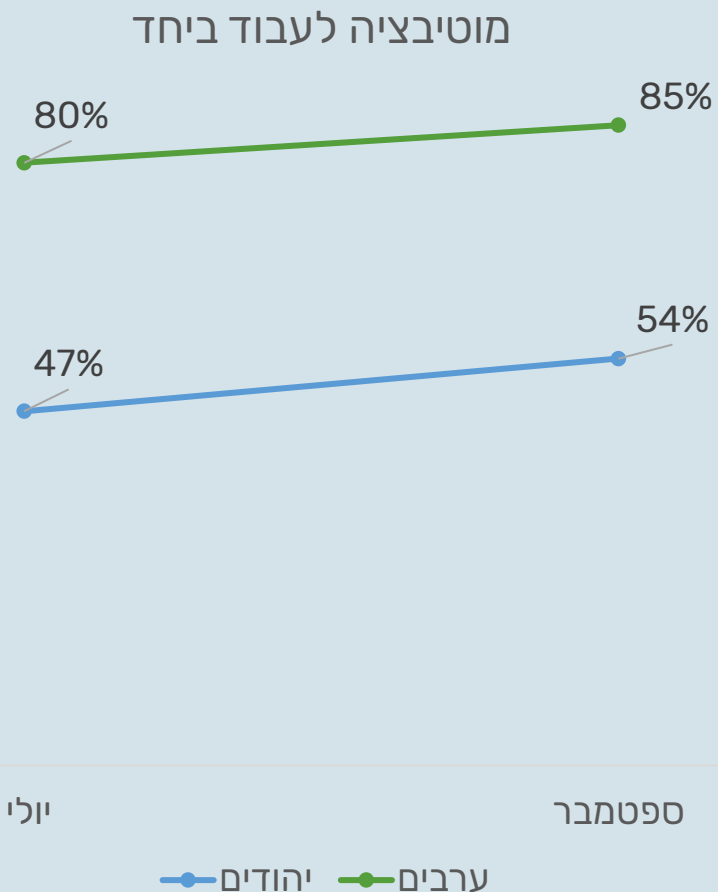
חשוב שלילדיי יהיו חברים יהודים

עלייה במוטיבציה של יהודים וערבים לעבוד ביחד בין יולי לספטמבר

השוואה בין יולי לספטמבר

- ערבים ויהודים בספטמבר יותר מעוניינים לעבוד ביחד עם אנשים מהצד השני (85%-ו-54% בהתאמה) בהשוואה ליולי (80%-ו-47% בהתאמה).

- ערבים יותר מעוניינים לעבוד ביחד עם הצד השני בהשוואה ליהודים.

מגמות שינוי חיוביות במקום עבודה מגוון לעומת מקום עבודה לא מגוון

השוואה בין יולי לספטמבר

בספטמבר בהשוואה ליולי:

- ❖ שכירים יהודים וערבים במקום עבודה מגוון מדווחים על פחות כעס.
- ❖ שכירים יהודים במקום עבודה מגוון מדווחים על פחות פחד מערבים.

השוואה בין יולי לספטמבר

בספטמבר בהשוואה ליולי:

❖ שכירים **ערבים** במקום עבודה מגוון מדווחים על **יותר פחד** מיהודים.

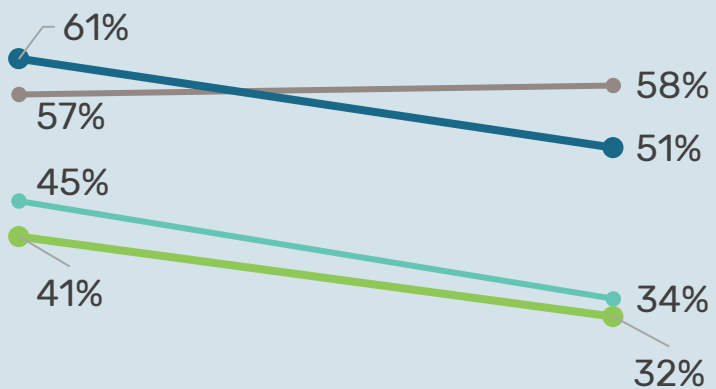

במקום עבודה מגוון: ירידה במידת הכעס של יהודים וערבים כלפי הקבוצה השנייה בין יולי לספטמבר

השוואה בין יולי לספטמבר

כעס

- במקום עבודה מגוון: יהודים וערבים כועסים פחות על הקבוצה השנייה.
- במקום עבודה לא מגוון: אין הבדל ברמת הכעס של יהודים וערבים כלפי הקבוצה השנייה בספטמבר בהשוואה ליולי.

יולי

ספטמבר

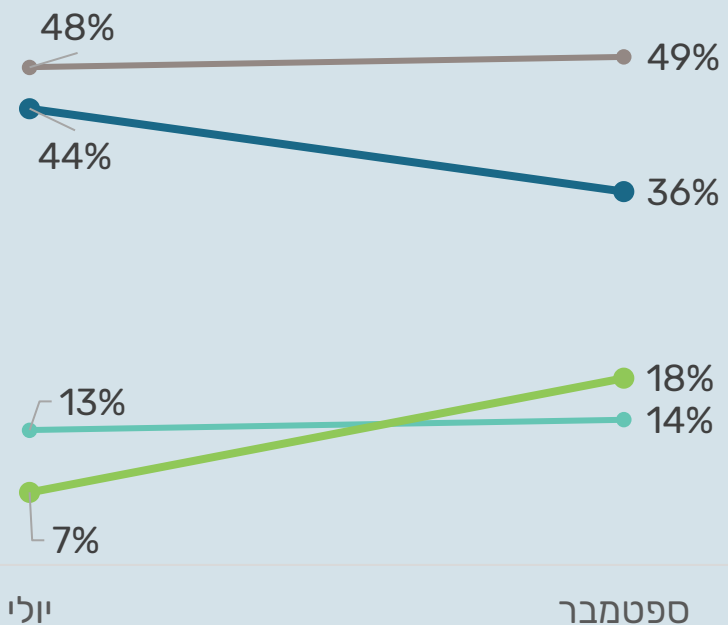
יהודים במקום עבודה מגוון
 יהודים במקום עבודה לא מגוון
 ערבים במקום עבודה מגוון
 ערבים במקום עבודה לא מגוון

במקום עבודה מגוון: ירידה בפחד של יהודים מערבים ועלייה בפחד של ערבים מיהודים בין יולי לספטמבר

השוואה בין יולי לספטמבר

פחד

● יהודים במקום עבודה לא מגוון
 ● יהודים במקום עבודה מגוון
 ● ערבים במקום עבודה לא מגוון
 ● ערבים במקום עבודה מגוון

• בספטמבר בהשוואה ליולי, במקום עבודה מגוון:

○ יהודים פחות מפחדים מערבים.

○ ערבים יותר מפחדים מיהודים.

• בספטמבר בהשוואה ליולי, במקום עבודה לא

מגוון:

○ אין הבדל ברמת הפחד של יהודים וערבים.

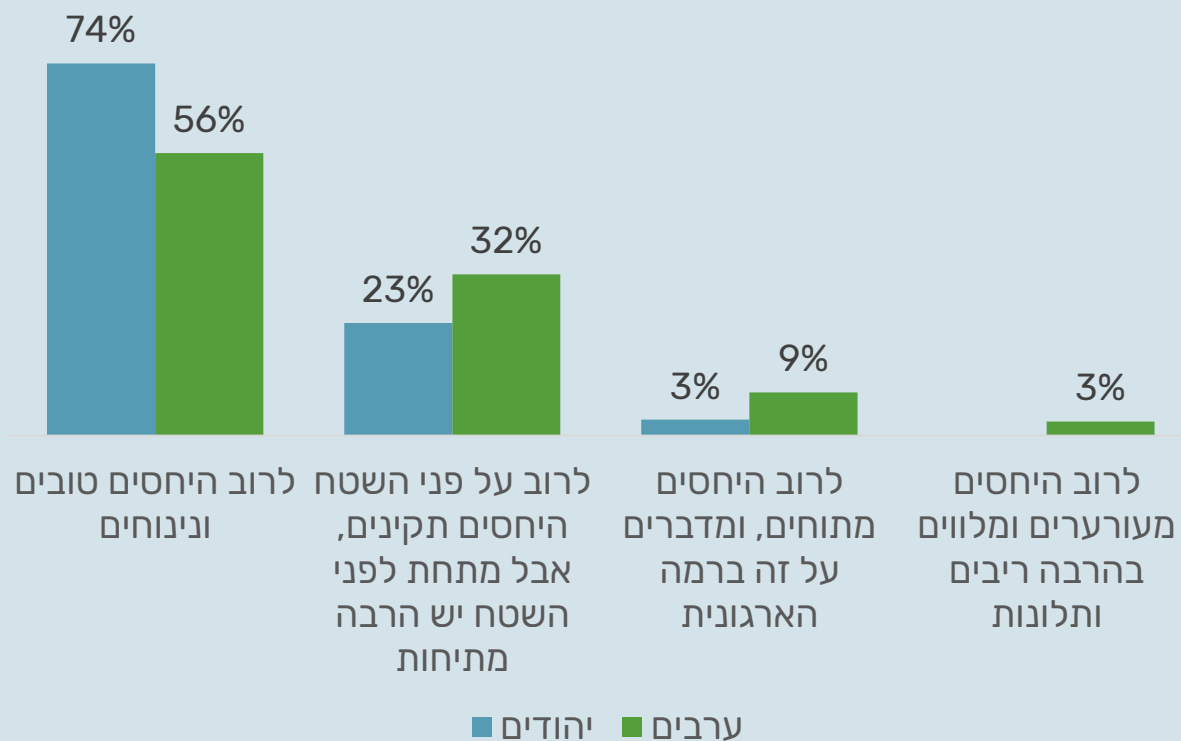

רוב היהודים והערבים במקומות עבודה מגוונים מדווחים על יחסים טובים ונינוחים במקום העבודה

נתוני ספטמבר

יחסים בין יהודים וערבים במקום העבודה כיום

- רוב של יהודים וערבים במקומות עבודה מגוונים מדווחים על יחסים טובים ונינוחים.
- ערבים, יותר מיהודים, מדווחים שלרוב:
 - על פני השטח היחסים בין יהודים לערבים תקינים אבל מתחת לפני השטח היחסים מתוחים.
 - היחסים מתוחים ומדברים על זה ברמה הארגונית.
 - היחסים מעורערים ומלווים במריבות ובתלונות רבות.

4
פוליטיקה

3
חינוך

2
תעסוקה

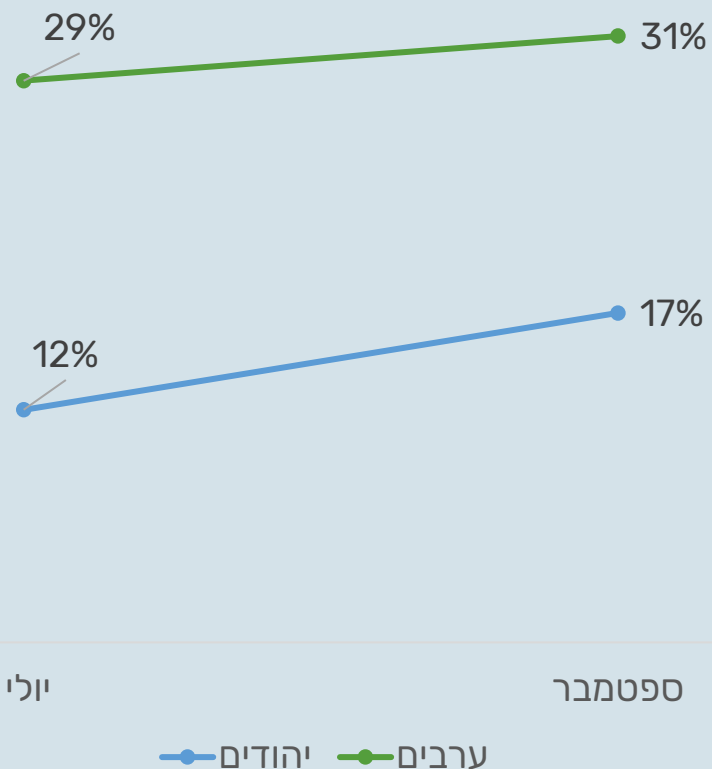
1
השוואה בין
ממצאי יולי
לספטמבר

עלייה במוטיבציה של ההורים היהודים והערבים שילדיהם יכירו את הקבוצה השנייה מיולי לספטמבר

השוואה בין יולי לספטמבר

מוטיבציה להיכרות הקבוצה השנייה

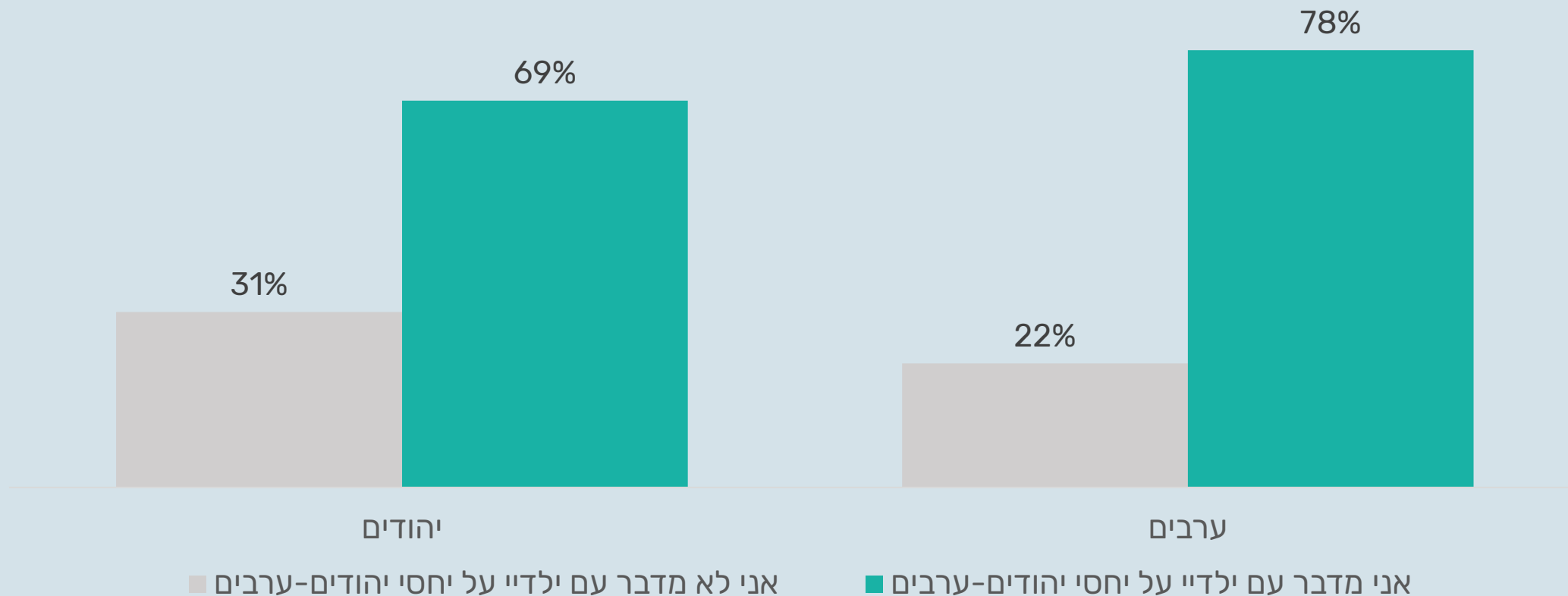
- להורים ערבים ויהודים יותר חשוב שילדיהם יכירו את הקבוצה השנייה בספטמבר (31% ו-17% בהתאמה) בהשוואה ליולי (29% ו-12% בהתאמה).
- להורים ערבים יותר חשוב שילדיהם יכירו את הקבוצה השנייה בהשוואה להורים יהודים.

נתוני ספטמבר

• רוב ההורים (יהודים וערבים) מדברים עם ילדיהם על היחסים שבין יהודים לערבים.

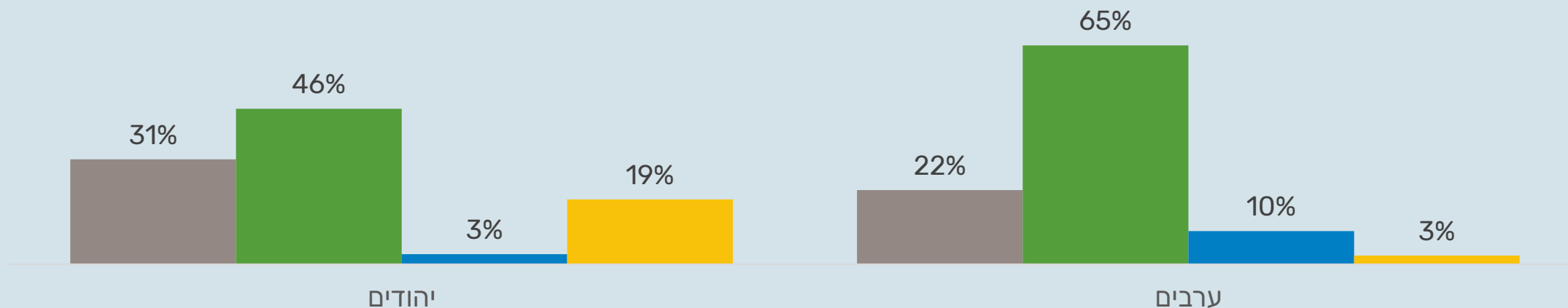

רוב ההורים מסבירים לילדיהם כי האחריות לשיפור היחסים בין יהודים לערבים היא על שני הצדדים

נתוני ספטמבר

- רוב ההורים המדברים עם הילדים על המצב שבין שתי הקבוצות מעבירים מסר ששיפור היחסים הוא באחריות שני הצדדים - יהודים וערבים כאחד.
- לצד זאת, ניתן לראות אחוז לא מבוטל שאומרים לילדיהם, שהאחריות לשיפור המצב היא על הצד השני בלבד; רק מיעוט זעום מסביר לילדיהם שהאחריות לפתרון המצב היא על הקבוצה שלו בלבד.

■ אני לא מדבר עם ילדיי על יחסי יהודים-ערבים

■ אני מספר לילדיי כי האחריות לשיפור היחסים בין יהודים וערבים היא על שני הצדדים

■ אני מספר לילדיי כי האחריות לשיפור היחסים בין יהודים וערבים היא על יהודים יותר מאשר על ערבים

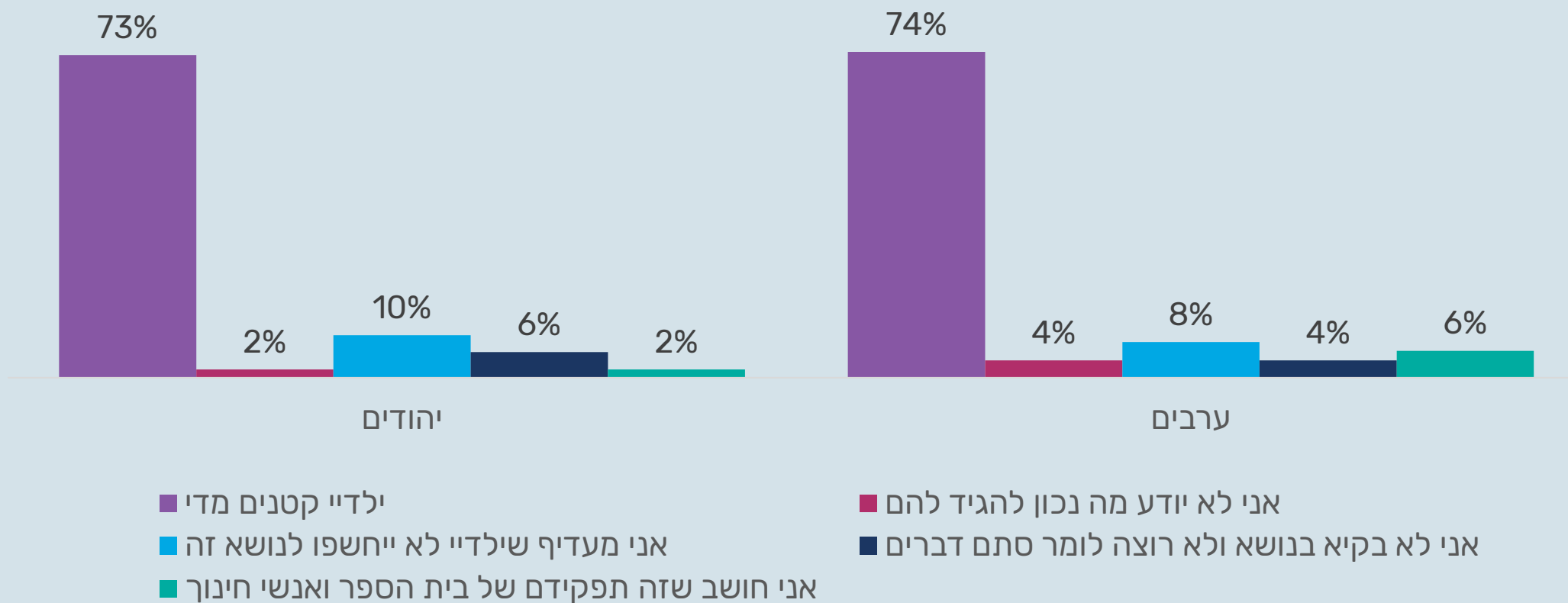
■ אני מספר לילדיי כי האחריות לשיפור היחסים בין יהודים וערבים היא על ערבים יותר מאשר על יהודים

מדוע לא מדברים עם הילדים? כי ילדיהם קטנים מדי

נתוני ספטמבר

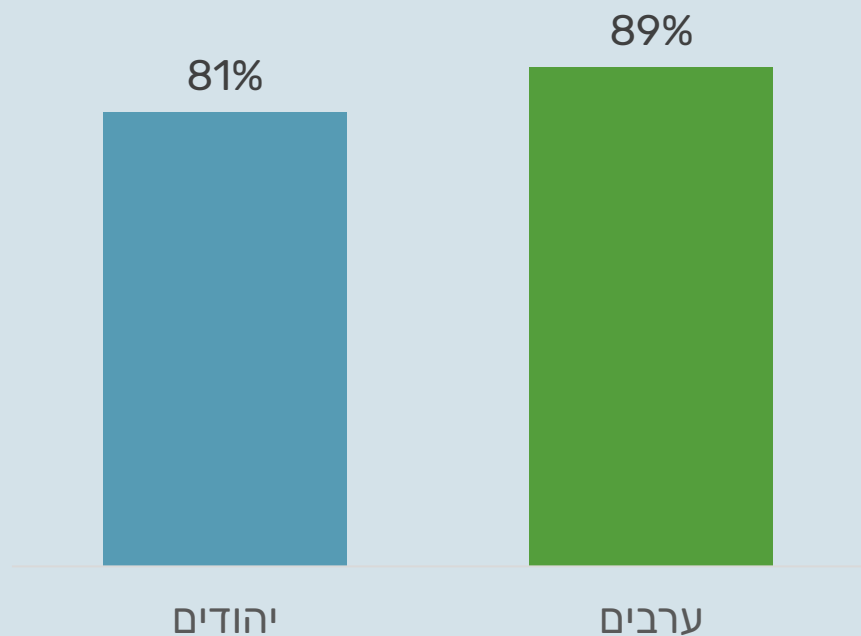
- רוב ההורים לא מדברים עם ילדיהם על היחסים שבין יהודים וערבים כי הם חושבים שילדיהם קטנים מדי.

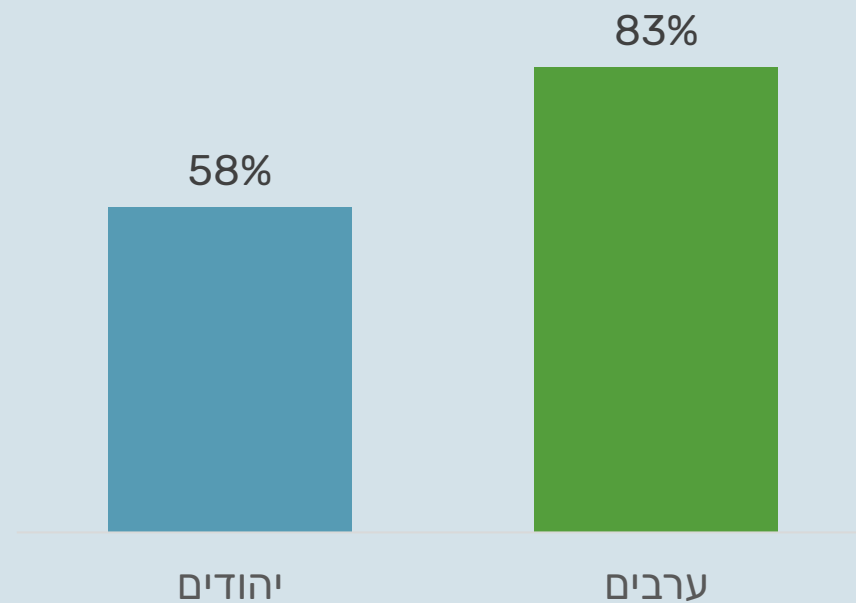

רוב ההורים בעד חינוך לסובלנות ולכבוד כלפי הקבוצות בבתי הספר

באיזו מידה, לדעתך, **בית הספר של ילדים מהקבוצה השנייה** בגיל של ילדיך צריך לחנך לסובלנות ולכבוד כלפי הקבוצה שלך?

באיזו מידה, לדעתך, **בית הספר שבו ילדיך לומדים** צריך לחנך לסובלנות ולכבוד כלפי הקבוצה השנייה?

❖ 21% ממצביעי הימין היהודי, 44% ממצביעי המרכז ו-71% ממצביעי השמאל חושבים שהקמת ממשלה עם מפלגה ערבית משפיעה לטובה על יחסי יהודים-ערבים.

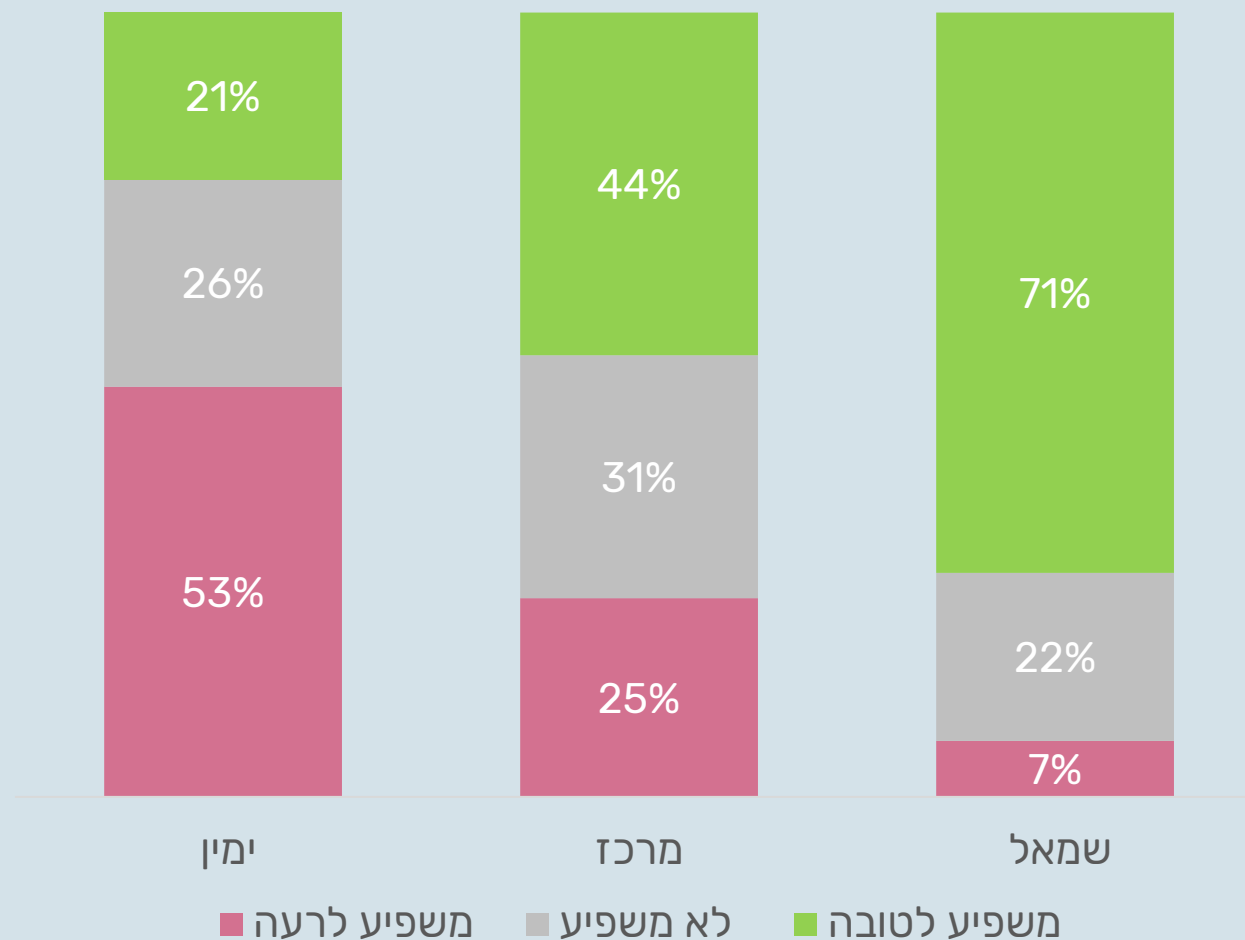
❖ 46% מתומכי רע"ם ו-33% מתומכי המשותפת חושבים שהקמת ממשלה עם מפלגה ערבית משפיעה לטובה על יחסי יהודים-ערבים בישראל.

21% מהימין היהודי חושבים שהקמת ממשלה עם מפלגה ערבית משפיעה לטובה על יחסי יהודים-ערבים

נתוני ספטמבר

הקמת ממשלה עם מפלגה ערבית

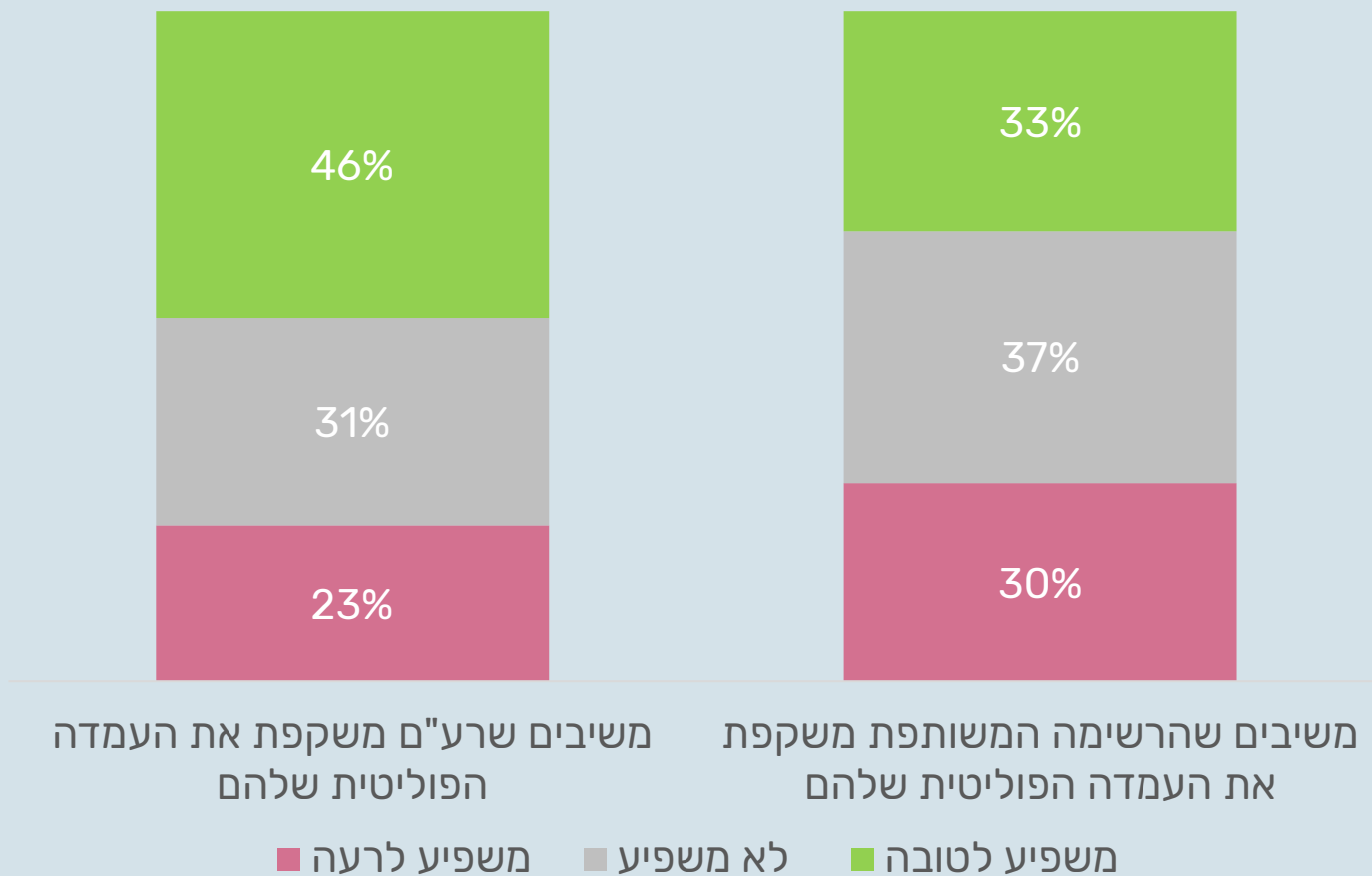

46% מתומכי רע"ם ו-33% מתומכי המשותפת חושבים שהקמת ממשלה עם מפלגה ערבית משפיעה לטובה על יחסי יהודים-ערבים בישראל

נתוני ספטמבר

הקמת ממשלה עם מפלגה ערבית

מאפייני המדגם

הרצה אינטרנטית: 10.9.2021- 2.10.2021

מדגם ערבי (N=397)

מדגם יהודי (N=401)

דת:

מוסלמי - 69.8%
נוצרי - 19.4%
דרוזי - 10.1%

מגדר:

גברים - 31.5%
נשים - 68.0%

נטייה פוליטית:

ימין - 64.3%
מרכז - 21.7%
שמאל - 14.0%

מגדר:

גברים - 47.6%
נשים - 52.4%

גיל:

רמת דתיות:	
אתאיסט - 2.8%	18-29 - 47.4%
חילוני - 25.4%	30-39 - 27.7%
מסורתי - 44.3%	40-49 - 12.6%
דתי - 27.0%	50-59 - 8.8%
דתי אדוק/חרדי - 0.5%	60-69 - 3.3%
	70-85 - 0.3%

רמת דתיות:

אתאיסט - 6.5%
חילוני - 36.4%
מסורתי - 36.2%
דתי - 11.0%
דתי אדוק/חרדי - 10.0%

גיל:

18-29 - 28.2%
30-39 - 23.2%
40-49 - 17.5%
50-59 - 15.2%
60-69 - 14.2%
70-85 - 1.7%

אזור מגורים:

ערים מעורבות (ירושלים, מעלות תרשיחא, נצרת עילית, נוף הגליל, לוד, תל אביב-יפו, רמלה, חיפה, עכו) - 22.2%
ערים לא מעורבות - 77.8%

סטטוס תעסוקתי:

שכיר - 58.4%
עצמאי - 4.3%
סטודנט - 17.6%
מובטל - 15.6%
אחר - 4%

אזור מגורים:

ערים מעורבות (ירושלים, מעלות תרשיחא, נצרת עילית, נוף הגליל, לוד, תל אביב-יפו, רמלה, חיפה, עכו) - 24.2%
ערים לא מעורבות - 75.8%

סטטוס תעסוקתי:

שכיר - 66.3%
עצמאי - 6.2%
סטודנט - 8%
מובטל - 9.2%
אחר - 10.2%